

Kommunstyrelsen
YttrandeHandläggare:
Marie Brinktell, Eva HellstrandSocialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Dnr: S2024/02115

Yttrande över Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Uppsala kommun har mottagit ovan rubricerade remiss för yttrande.

De språkproblem som förekommer inom äldreomsorgen kan få negativa konsekvenser för brukares trygghet och säkerhet samt omsorgspersonalens arbetsmiljö.

För att komma till rätta med dessa problem föreslår utredningen ett antal åtgärder som syftar till att bidra till en förbättrad, god och enhetlig språknivå i äldreomsorgen.

Uppsala kommun önskar dock att remissen hade haft perspektivet för hela omsorgen och inte enbart fokuserat på äldreomsorgen.

Utredningens förslag och synpunkter från Uppsala kommun

Förslag om språkrav

- Utredningens förslag Socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande. Vad som avses med relevant nivå av kunskaper i svenska språket regleras i socialtjänstförordningen (2001:937), förkortat SoF. Den relevanta nivån ska vara B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk (Gers).

Uppsala kommun instämmer i förslaget och anser att språknivån är rätt anpassad för undersköterskor och vårdbiträden, däremot anser kommunen att språkraven är för höga för servicebiträden. Dock behöver även servicebiträden goda kunskaper i svenska för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett korrekt sätt. Tanken med yrkesrollen servicebiträde är att det är en väg in i vård- och omsorgsycket.

Utredningen påvisar att många elever läser på en nivå som är för svår för dem. För att kunna uppfylla syftet med språkrav inom äldreomsorgen kan vuxenutbildningen behöva göra ett undantag från skollagen och ges möjlighet att ställa upp mer generella förkunskapskrav inför studier på gymnasienivå inom vård och omsorg.

- Utredningens förslag: Lämplig myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, ges i uppdrag att ta fram stöd till verksamheterna om hur de kan arbeta utifrån språkravet. Stödet bör handla både om hur arbetet kan integreras i det systematiska kvalitetsarbetet enligt SOSFS 2011:9 och hur de kan arbeta med bedömningar av personalens språkkunskaper. Relevanta myndigheter, förslagsvis Statens skolverk (Skolverket), Institutet för språk och folkminnen (Isof) samt Stockholms universitet, ges i uppdrag att bistå i uppdraget i den del som handlar om att ta fram stöd i fråga om bedömningar.

Uppsala kommun instämmer i den del som handlar om att ta fram ett stöd för hur arbetet kan integreras i det systematiska kvalitetsarbetet.

I den del i förslaget som handlar om stöd för att bedöma språknivå hos medarbetare är det centralt att det används ändamålsenliga och nationella metoder och nivåtester. De metodtester som finns på marknaden idag är inte nödvändigtvis tillräckligt väl anpassade för att bedöma språknivå. Att ta fram ett test behöver sannolikt utvärderas och prövas i samverkan mellan flera aktörer, såsom akademien, vuxenutbildning och vård- och omsorgssektorn, för att säkerställa att språkravets syfte uppfylls.

Kommunen vill uppmärksamma att det även kan behövas stöd i hur verksamheter ska hantera personer som inte lever upp till språkraven trots relevanta insatser, i sådana frågor behöver kommunen samarbeta med Sveriges kommuner och regioner (SKR) avseende arbetsrättsliga bedömningar.

Uppföljning av språkravet

- Utredningens förslag: Lämplig myndighet, förslagsvis Myndigheten för Vård- och omsorgsanalys, ges i uppdrag att kartlägga hur verksamheterna arbetar utifrån språkravet samt analysera hur omsorgens kvalitet, personalens arbetsmiljö, och personalens funktionella språkliga kompetens eventuellt förändras efter att språkravet införts.

Uppsala kommun instämmer i förslaget.

- Utredningens förslag gällande uppföljning av språkravet. Lämplig myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, ges i uppdrag att på olika sätt följa upp verksamheternas arbete utifrån språkravet över tid samt följa hur de äldres uppfattningar om personalens kommunikativa förmåga eventuellt förändras över tid. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ges i uppdrag att genomföra en särskild tillsynsinsats i äldreomsorgens verksamheter i syfte att följa upp efterlevnaden av språkravet.

Uppsala kommun instämmer i förslaget.

- Utredningens förslag: Den myndighet som ges kartläggnings- och analysuppdraget som redovisas i avsnitt 10.1 ges också i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att genomföra en effektstudie i fråga om språkravet. Undersökningen ska också visa hur en sådan effektstudie i så fall kan se ut. Lämplig myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, ges i uppdrag att bistå i uppdraget.

Uppsala kommun instämmer i förslaget.

Bedömningar och förslag gällande språkutveckling

- Utredningens förslag: Lämplig myndighet, förslagsvis Socialstyrelsen, ges i uppdrag att ta fram stöd om hur arbetsplatserna kan arbeta aktivt med språkutveckling. Andra relevanta myndigheter, till exempel Skolverket, Institutet för språk och folkminnen (Isof), Arbetsmiljöverket och Stockholms universitet ges i uppdrag att bistå i uppdraget.

Uppsala kommun instämmer i förslaget och ser det som nödvändigt att det ges stöd i hur verksamheter kan arbeta med språkutveckling inom äldreomsorgen.

Vuxenutbildningen i Uppsala har sedan länge arbetat med utbildningsinsatser, bland annat genom metodstödet "Prata om jobbet". Materialet innehåller olika moduler som handlar om delar som ingår i arbetet som medarbetare, t ex avsnitt om sekretess, kommunikation, vårdhygien.

- Utredningens förslag: Lämplig myndighet, förslagsvis Skolverket, ges i uppdrag att ta fram ett underlag för en kurs i språk och kommunikation i äldreomsorgen. Underlaget ska kunna användas av arbetsgivarna för att utforma eller införskaffa (till exempel upphandla) en sådan kurs. Lämpliga myndigheter, förslagsvis Stockholms universitet och Socialstyrelsen, ges i uppdrag att bistå i uppdraget.

Uppsala kommun instämmer i förslaget och anser att det är positivt att det tas fram en kurs kring språk och kommunikation då detta möjliggör att insatsen kan skraddarsys utifrån specifika behov.

- Utredningens förslag: Lämplig myndighet, förslagsvis Skolverket, ges i uppdrag att ta fram ett stöd för hur undervisningen i kursen sva 1 kan läggas upp på ett sätt så att sva-ämnet integreras med innehåll i vård- och omsorgsämnena. Lämpliga myndigheter, förslagsvis Stockholms universitet och Socialstyrelsen, ges i uppdrag att bistå i uppdraget.

Uppsala kommun instämmer i förslaget.

- Utredningens förslag: Ett riktat statsbidrag som syftar till att höja nivån av kunskaper i svenska språket hos äldreomsorgens personal införs. Statsbidraget ska inte villkoras med krav på kommunal medfinansiering.

Uppsala kommun ser statsbidraget till äldreomsorgen som en rimlig åtgärd för att kunna förverkliga kraven på ökad språkkompetens hos medarbetare. Det är dock centralt att medlen till äldreomsorgen matchas med motsvarande bidrag till vuxenutbildningen, så att de ges rimliga förutsättningar för att möta satsningarna

hos arbetsgivarna inom äldreomsorgen och för att bägge parter ska kunna samverka på bästa sätt. Förslagen innebär att fler anställda inom äldreomsorgen behöver läsa svenska som andraspråk (SVA) på grundläggande eller gymnasial nivå. Detta kan leda till en ökad efterfrågan på utbildningar inom vuxenutbildningen, vilket kräver fler utbildningsplatser och utökade resurser.

Utbildning i svenska för yrkeselever

- Utredningens förslag: Det tillsätts en utredning som ser över hur vård- och omsorgselever i komvux kan ges en mer ändamålsenlig utbildning i svenska språket.

Uppsala kommun instämmer i förslaget och ser det som positivt att det utreds hur en mer ändamålsenlig utbildning i svenska språket kan utformas för vård- och omsorgselever. I Uppsala har det redan gjorts anpassningar för att bättre möta behovet genom att kombinera yrkeskurser inom vård och omsorg med utbildning i svenska språket.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling
Ordförande

John Hammar
Sekreterare